

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในสถานศึกษาและนำเสนอรูปแบบกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผลจากการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างไร และรูปแบบกระบวนการแบบใดสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

5.2 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.3 และเพศชาย ร้อยละ 43.7 มีอายุระหว่าง 17-19 ปี มากที่สุด ร้อยละ 61.3 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 35 - 44 ปี ร้อยละ 26.2 และอายุระหว่าง 45 - 55 ปี ร้อยละ 12.5 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย มากที่สุด ร้อยละ 61.3 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 36.2 และระดับปริญญาโท ร้อยละ 2.5 ตำแหน่ง/สถานภาพนักเรียน มากที่สุด ร้อยละ 61.3 รองลงมาคือ ครู ร้อยละ 25.0 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 7.5 และผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 6.2

5.3.2 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านคุณลักษณะและด้านการปฏิบัติการสอน และความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

1) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านคุณลักษณะ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นด้านคุณลักษณะเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความกระตือรือร้นและอดทนสาหะในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.30) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (90.3) รองลงมาคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรับผิดชอบในหน้าที่และตรงต่อเวลา และบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.34) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (87.1) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้มีความประพฤติดีงาม และบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยดูแลและรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.49) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (64.5)

2) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านการปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นด้านการปฏิบัติการสอนเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.34) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (87.1) รองลงมาคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดทำแผนการเรียนการสอน บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการผลิตและใช้สื่อประกอบการสอน และบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวิธีการประเมินผลที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.37) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (83.9) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.49) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (64.5)

3) ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น วางตัวได้เหมาะสม และเป็นตัวอย่างที่ดี ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเทคนิคการสอนให้เข้าใจได้ดี ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.49) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

คือ นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนกับบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.67)

5.3.4 รูปแบบกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ นำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ร่างขึ้นโดยผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย กระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ชุมชน การจัดทำชุดความรู้ การสร้างกิจกรรม การขยายผลสู่ชุมชน และการประเมินผล ซึ่งรูปแบบจำลองที่น่าจะช่วยให้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในสถานศึกษามีระบบและมีรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ น่าจะสอดคล้องกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสอดคล้องกับสภาพของชุมชน ซึ่งจะมีส่วนช่วยพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในชุมชนให้คงอยู่ พัฒนาดีขึ้น และแพร่หลาย เพื่อประโยชน์ของชุมชนได้

5.3 อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.4.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.3 และเพศชาย ร้อยละ 43.7 (ตารางที่ 4.1) มีอายุระหว่าง 17 - 19 ปี ร้อยละ 61.3 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 35 - 44 ปี ร้อยละ 26.2 และอายุระหว่าง 45 - 55 ปี ร้อยละ 12.5 (ตารางที่ 4.2) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 61.3 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 36.2 และระดับปริญญาโท ร้อยละ 2.5 (ตารางที่ 4.3) ตำแหน่ง/สถานภาพนักเรียน ร้อยละ 61.3 รองลงมาคือ ครู ร้อยละ 25.0 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 7.5 และผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 6.2 (ตารางที่ 4.4)

5.4.2 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านคุณลักษณะ (ตารางที่ 4.5) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นด้านคุณลักษณะเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความกระตือรือร้นและอุทิศสละในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 2.90$, S.D. = 0.30) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (90.3) รองลงมาคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรับผิดชอบใน

หน้าที่และตรงต่อเวลา และบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.34) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (87.1) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม และบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยดูแลและรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.49) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (64.5)

2) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ด้านการปฏิบัติการสอน (ตารางที่ 4.6) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาคำความคิดเห็นด้านการปฏิบัติการสอนเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.34) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (87.1) รองลงมาคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดทำแผนการเรียนการสอน บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการผลิตและใช้สื่อประกอบการสอน และบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวิธีการประเมินผลที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.37) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (83.9) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.49) ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี (64.5)

ผลการศึกษายังพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานดนตรีที่ใช้บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ ผู้วิจัยเห็นว่าสาเหตุมาจากบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทางดนตรี ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ภาคปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีความสามารถในทางปฏิบัติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาถ่ายทอดได้รับมาจากการเรียนรู้นอกระบบ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ของบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทางดนตรีในสถานศึกษายังไม่เป็นระบบที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สมหมาย สว่างวัฒนารักษ์ (2546) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อ มาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีมาใช้ในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า บุคลากรในโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะดำเนินการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น ผู้รู้ในท้องถิ่นไม่มีเวลามาร่วมประชุม

ทำการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ และบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

3) ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ (ตารางที่ 4.7) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น วางตัวได้เหมาะสม และเป็นตัวอย่างที่ดี ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเทคนิคการสอนให้เข้าใจได้ดี ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.49) นักเรียนอยากเข้าเรียนกับบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.70) บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นซักถาม ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.67) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนกับบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.67)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1) การเข้ามาเป็นบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรี เนื่องจากบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอาชีพหรือความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องดนตรีและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชน และยังได้รับการติดต่อจากผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูผู้สอน

2) วิธีการสอนของบุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีลักษณะการเรียนการสอนที่เน้นการสาธิตให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ มีทั้งให้ปฏิบัติเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

3) เหตุผลที่สอนนักเรียน ส่วนใหญ่บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องการสืบทอดความรู้ความสามารถของตนให้คนรุ่นต่อไป และต้องการให้นักเรียนมีอาชีพเสริม มีความสามารถพิเศษ และต้องการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

4) การติดตามผลงานของนักเรียน ส่วนใหญ่บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการติดตามอย่างไม่เป็นทางการ มักใช้วิธีการสอบถามจากครู ผู้ปกครอง หรือติดตามผลงานของนักเรียนจากการร่วมกิจกรรมในชุมชน เช่น การแสดงพื้นบ้านเนื่องในงานเทศกาลต่าง ๆ

หลังจากทราบสภาพการดำเนินงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบปัญหาการดำเนินการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้อย่างไม่เป็นระบบ ไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงระหว่างการเรียนการสอนตามปกติกับความรู้ที่ใช้บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งปรากฏจากผลการเรียนรู้ ด้านความรู้ของผู้เรียนยังอยู่ในระดับต่ำ

2) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ยังไม่สอดคล้องกับสภาพของชุมชนท้องถิ่น ดังจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชนยังไม่ได้ขึ้น

5.3.4 รูปแบบกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ นำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางให้สถานศึกษาสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีไปใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งร่างรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นได้พัฒนาจากแนวคิดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกรมวิชาการ และนำเสนอร่างให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงเป็นรูปแบบที่เหมาะสม

รูปแบบกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีให้สถานศึกษานำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ร่างขึ้นโดยผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ซึ่งมีแบบจำลอง (แผนภูมิที่ 4.1) และรายละเอียดในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ชุมชน มีการดำเนินการดังนี้

1.1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ชุมชน ดังนี้

1.1.1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพชุมชน

1.1.2) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประชาชนในชุมชน

1.1.3) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดด้านการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน

1.2) กำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการเพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้

1.2.1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพชุมชน ได้แก่

ประวัติชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรในชุมชน สาธารณูปโภค การคมนาคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ

1.2.2) ข้อมูลเกี่ยวกับประชาชนในชุมชน ได้แก่

จำนวนและโครงสร้างของประชากร เช่น อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ความสามารถ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน

1.3) กำหนดแหล่งข้อมูล

1.3.1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้มีความรู้ประสบการณ์ในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้สูงอายุ เป็นต้น

1.3.2) ข้อมูลเกี่ยวกับประชาชนในชุมชน ใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลกับหัวหน้า หรือตัวแทนครัวเรือนทุกครัวเรือนในชุมชน

1.4) จัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1.4.1) แบบสัมภาษณ์ ใช้เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพชุมชน

1.4.2) แบบสอบถาม ใช้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประชากร

อาจเป็นแบบสอบถามปลายเปิดก็ได้

1.5) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6) การวิเคราะห์ข้อมูล

2) ขั้นตอนการจัดทำชุดความรู้

ผลจากการวิเคราะห์ชุมชนจะทำให้สถานศึกษาค้นพบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในการนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา และช่วยส่งเสริมให้เป็นอาชีพ และวัฒนธรรมของ ประชาชนในชุมชน แล้วนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

2.1) จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน โดย

2.1.1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่น สภาพของสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

2.1.2) ศึกษาหลักสูตรแม่บท คำอธิบายของหลักสูตร

2.2) กำหนดความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น โดยจัดอันดับความสำคัญของสิ่งที่จะพัฒนาหลักสูตร

2.3) กำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของการเรียนรู้ โดยให้สอดคล้องกับสิ่งที่จะเรียน

2.4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา เนื้อหา กิจกรรมที่กำหนดให้เรียน

2.5) จัดทำกำหนดการสอน แผนการสอน คู่มือครู และสื่อการสอน

2.6) ปรับปรุงและพัฒนา โดยการนำหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาแล้วไปทดลองใช้ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

3) ขั้นตอนการสร้างกิจกรรม

3.1) การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรท้องถิ่นที่ได้จัดทำขึ้นนำสู่การเรียนการสอน ดังนี้

3.1.1) จัดครูและวิทยากร เป็นผู้สอน

3.1.2) จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์

3.1.3) การออกนิเทศติดตาม

3.1.4) ประเมินผล

3.1.5) ประชาสัมพันธ์หลักสูตร

3.2) จัดกิจกรรมเสริม เพื่อให้การเรียนการสอนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

3.2.1) สำรวจความสนใจของนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมเสริม

3.2.2) จัดตั้งกลุ่มกิจกรรมขึ้นในสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมของกลุ่ม ดังนี้

(1) ศึกษาและฝึกทักษะเพิ่มเติม โดยเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาให้ความรู้

(2) ศึกษาและฝึกอบรมเพิ่มเติม เกี่ยวกับระบบการจัดการ

3.2.3) ใช้เวลาว่างที่ในสถานศึกษาและที่บ้านฝึกปฏิบัติ

3.2.4) ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชน

4) การขยายผลสู่ชุมชน

เนื่องจากชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีอยู่แล้ว เมื่อสถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมในสถานศึกษา รวมทั้งได้ปรับปรุงการดำเนินงานให้ เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันแล้ว จึงควรเผยแพร่สู่ชุมชนเพื่อพัฒนาร่วมกัน

4.1) นักเรียนเผยแพร่ข้อมูลสิ่งที่สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับปรุงให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบ

4.2) สถานศึกษาทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เพิ่มเติม เสริมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กระทำกันอยู่

4.3) สถานศึกษาส่งเสริมการดำเนินงานภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชน มาร่วมทำกิจกรรมในลักษณะของกลุ่มหรือชมรม

4.4) ประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อจัดตั้งกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย

4.4.1) มีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

4.4.2) ประชุมสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และปรึกษาแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม

4.4.3) ส่งเสริมการดำเนินงานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณภาพมาตรฐาน

4.4.4) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของกลุ่ม

4.5) สถานศึกษาประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้การสนับสนุนด้านความรู้และงบประมาณในการจัดการ การระดมทุน และการขอมทรัพย์

5) ขั้นตอนการประเมินผล

5.1) ประเมินผลการเรียนการสอน

5.2) ประเมินผลการดำเนินโครงการ

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อเสนอแนะเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อไปดังนี้

5.5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นต่อไป เช่น มีการอบรม สัมมนา มีการติดตามกำกับดูแลการดำเนินงานและประเมินผลอย่างจริงจัง เป็นต้น

2) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นให้ เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5.5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามผลการนำรูปแบบที่ได้เสนอในการวิจัยครั้งนี้เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมตามสถานการณ์และช่วงเวลาเปลี่ยนแปลง